

Poština plačana v gotovini.

17 JAN. 1927

5 krat priloga

POPOTNIK

PEDAGOŠKI IN ZNANSTVENI LIST.

LETNIK XLVIII.

JANUAR 1927.

ŠTEV. 5.

DR. FRANJO ČIBEJ:

OTROŠKA IN MLADINSKA PSIHOLOGIJA PRI IVANU CANKARJU.

(Dalje.)

3. Erotika in seksualnost mladostnika.

Ob zori. Kako je gospod adjunkt rešil svojo čast. Mladostno dekle, ki se ga oklepa za roko, »naslanjala je glavo na njegove prsi, se mu nedolžno in zaupno našmejala; naposled jo je učil plesati, ter žel velikanskih napredkov« (63). Napram teti, ki ji noče kupiti krila, je trmoglava; ko se adjunkt poslovi in jo hoče zapustiti, razume položaj, »da se ne vidi va nikdar več«. »Iz gozda se je izvil tenek, trepetajoč glas, — ali zamrl je tiho in bolestno, kakor se je rodil...« (71/2).

Mimo življenja. Tinica. 12 let stara, otroška. »Ali Tinica se je spremenila v tem času; prejšnji otrok, je legla zdaj senca na njen obraz, je prepregla vlažna koprena brezskrbno svetlobo v očeh; že so bile kretnje bolj mehke, že je stopala mirneje in tišje; še so se smehljale ustnice, ali smehljaj je bil drugačen, ne več glasen(!), ne predrzen, v smehljaju samem je izpraševalo in je že skrivalo« ... »Ljubila ga je zato, ker jo je bil prvi poljubil« (94). »In zganilo se ji je v prsih kakor stud« (95). Strah pred seksualnostjo. Že ljubi, a je še otrok in končno se mu izvije iz rok (102), »vzbudila se je nevoljna, kakor otrok ob zori v gorki postelji... in je hitela dalje.«

Na klanecu. Fanny (str. 19—39). »Stopala je nalahko, z nekoliko upognjenim životom (22)... za hišo je leglo Francki na srce in sama ni vedela, odkod grenkoba in kam koprnjenje (23)... vstala sta in sta se izprehajala kakor brat in sestra(!), roko v roko (27), vse se je spojilo v spominu v nekaj nejasnega(!), neizrekljivo sladkega(!), vse je bilo kakor ene same velike oči in ena sama čudovita pesem« (28). Tu erotski pogled v notranjost, čustveno morje, nepreglednost doživljanja, ko jo zapusti, tava okrog, vrača se ejdetski tip prve stopnje. »To je bila Francka, ki je sedela ob oknu zaklete hiše in gledala skozi špranjo na drugi svet, v srcu teško(!) in nerazumljivo(!) koprnjenje« (32). »V tistem trenutku, ko se je bil ozrl nanjo z ostudnim in zlobnim pogledom, se je usekalo v njeno srce z železnimi nohtovi in ni več izpustilo.« Spoznanje realnosti, prehodi iz idealnega mladostniškega sveta v realiteto.

Aleš iz Razora. Hanca in mlad študent si razodeneta ljubezen, on je siten. »Nato pa je začutila v srcu bolečino, kanilo je v srce nekaj čisto novega, neprijaznega; in nekaj čisto novega je pogledalo iz njenih oči, plaha komaj šele zavedna nezaupnost« (48). Hoče jo poljubiti, a Hanca je skrila obraz v dlani in zajokala. »Greh je... Rada

bi te poljubila, saj te imam rada. Samo povej, kdaj prideš snubit in kdaj bo poroka.« Odide, sledi negativna reakcija.

Knjiga za lahkomiselne ljudi. Krona. (120 ss). Lep zgled, kako se v mladostniku razvijeta seksualnost in erotika vsaksebi, na svoj konec. Pavli je 14 let. »Ali fine oble njenega telesa so se že vzdigale in krožile... Kadar je bila Pavla zvečer na cesti, je hodila po temnejši(!) strani; pogledala je včasih v nerazsvetljeno vežo, odkoder je slišala pritajeno šepetanje in poljubovanje, prisluškovala(!) je, kadar je prišel mimo zaljubljen par. Če jo je kdo nagovoril in se je dotaknil njenih ledij, jo je streslo sladko in blago po vsem telesu in zbežala je, toda v veži je postala in vrnila bi se(!), da bi se dotaknil še enkrat njenega obraza in njenih ledij in njenih nog« (120/121). Zvečer je iz seksualnega interesa prisluškovala v sosednji sobi, »ko se je vrnila v posteljo, se je premetavala dolgo in vse telo ji je bilo potno« (121).

Pri božičnici sanja o svojem svetu, ko pride seksualnost vmes, se je brani. »Nekaj umazanega je legalo počasi na čistoto tega prazniškega večera... Vse grdo poželenje se ji je zdelo v tem trenutku neizmerno umazano in zaničljivo« (125). »Pavli so gorela lica in je razumevala polagoma« (127). Pri ognjišču se prepusti frizerju, »obšel jo je čuden strah pred nečem neznanim, silnim in pot ji je stopil v velikih kapljah na čelo (129),... se je Pavla dvignila iz postelje in je pokleknila na tla. Trudna je bila in vsa se je tresla. V spanju ji je trepetalo razgaljeno telo in ustnice so se ji premikale ter govorile nerazumljive besede« (131). Podrobnega komentarja k temu ni treba. Končno naj opozorimo na isti problem pri Milanu in Mileni.

Milan je bil doživel renesanso. »Kajti vse, kar je bilo, je nehalo za vselej, se je zdrobilo kakor skodelica na tleh. Pred njim je bil ves drug svet; še tisti ni bil, ki si ga je bil v vročih sanjah trepetaje pozelel« (35). »Njegovi sošolci so bili zaljubljeni skoraj vsi povrsti. Hodili so na sestanke, ljubimkali so na plesnih vajah... vsi so po fantovsko kvantali, pesniki še najhuje — brez mostú(!) sta se družili kvanta in mesečina (1, — seksualnost in erotika), kakor v starih fantovskih pesmih« (26). Ko Milan gleda svojo gospodinjjo, jo vidi v čistj erotiki. »Sedela je tam vsa deviška; tako kleči dete pred oltarjem« (40). A takoj se pojavi v njem seksualnost, ki se ne more prepojit z erotiko: »In vendarle je bila pri njem (možu), je vsako noč pri njem, pri tej živali(!) zavaljeni. In še razgaljena(!) je, do kraja razgaljena« (40). »Smehljajo se ustnice, tiste polne, ki znajo tako poljubiti; oči so brez greha, čiste kakor dvoje svetlih angeljev z zlatimi kadilnicami v rokah; aji vse tam zadaj je skrita žival (zopet poleg erotike izolirana seksualnost)« (41). Podobno doživlja Milena. Komaj se premaguje, končno bruhne na dan, ker je bilo zadržanega (str. 57 ss). »In med njimi jaz sama, njim enaka v tistem grdem poželenju, ki gloje na dnu, pod šminko. O in vsemu temu jezeru gnusobe se pravi človek, ljubezen, življenje« (64). Dolgo se ne more vzpeti do erotizirane seksualnosti, in prav tako ne Milan. Milan živi v oblakih erotike, Milena ga zavrne. »Gledal je čisto mirno, brez gorkote in poželenja(!); niti za hip ni videl ženske. Bila je v njegovih mislih kakor pesem tistih poetov, ki pazijo na gladko brušeno, blagovzvenečo besedo... Za »breztelesno luč«(!) je bil krstil svojo ljubezen« (71). A ta duhovna erotika zastane, poleg nje se elementarno pojavlja seksualnost, nastanejo konflikti in notranji boji, iz katerih ni konca. »V samoti ga je zazebló ob tej luči... z vso bistrostjo in zgovornostjo svojega duha si je prizadeval, da bi praznoto(!) svojega srca preustvaril v svetišče. Da bi si dokazal, kako nizkotno, živalsko (tako more soditi le mladostnik), opljuvano, je bilo vse prejšnje življenje« (71). »Beg v čisto luč, beg v breztelesnost je laž« (73), »in vendar je bilo globoko, resno in prísrčno to hrepenenje v višave (— erotika), v drugo življenje, ki ni čisto nič podobno tistemu pozemskemu, po kolovozih, po strmih stezah in po jarkih tavajočemu« (73). Kakor Milan je tudi

Milena potisnjena v seksualnost. »Kaj buljiš? Ali ti je žal tistih zvezd(!), h katerim sva vsak večer zehála in ki so se mi tako do kraja priskutile... Nisi človek, kaj šele da bi bil fant! Če bi te zbodla v prst, bi ne prišla kri, bi prišla zima!... Ali sem punčka iz cunj, ali sem porcelanasta igračka, da bi me božal in pestoval: Nic se ne jokaj, saj si pipi!« (78). —

Kdor samo površno pregleda Cankarjev svet mladostniškega življenja, samo v tako površni skici kot smo jo skušali posredovati s predstoječim poglavjem (kjer smo se nanašali samo na splošno karakterizacijo mladostniške dobe in na erotiko, in nismo vpoštevali še podrobnih vprašanj, ne religioznega ne umetniškega ne etičnega ne socialnega življenja mladostnika), mora brez pridržka priznati, da je tu narisana svet, ki zasluži in rabi posebnega in temeljitega studija. Če se je nam posrečilo to točko poudariti in jo spraviti do zavesti, smo dosegli svoj namen. Kritiko Cankarjevih tipov (so li to vsi tipi mladostnika, ali niso morda le nekateri prej nenormalni, bolešni kot normalni; ali izpelje Cankar svoje tipe do konca, kako in kaj naj bi ti Cankarjevi tipi bili eventualno »vzorniki« za pedagoško postopanje in vzgojne ukrepe itd.), vsa ta podrobna vprašanja si moramo prihraniti. Naš komentar, ki spremlja tekst, v tem pogledu že poudari glavne točke; za pedagoško prakso se pa ne dajo določiti splošno veljavne smernice, kvečem ta, da naj vsak vzgojitelj temeljito in z ljubeznijo studira mladino, v življenju in iz knjig. In nekoliko naj mu pri tem pomore tudi čitanje Cankarjevih mladinskih spisov.

IV.

Za nadaljno točko, po kateri bomo primerjali Cankarjevo otroško in mladinsko psihologijo z rezultati sodobne psihologije, hočemo vzeti Cankarjeve individualno psihološko zanimive tipe in slučaje. Tak način razpravljanja in razdeljevanja v točke in predalčke raztrga sicer celoto življenja; zlasti to predstoječe poglavje o individualni psihologiji je v tesni zvezi z mladostniško dobo in bi bilo dobro, da bi se bili tam podrobneje s tem pečali. A jasnosti in točnosti na ljubo moramo posamezne strani ločiti in vsako zase obdelati.

Pojem »individualna psihologija« vzamemo nekoliko v širšem pomenu kot se izraz rabi doslej. Individualna psihologija je pravzaprav nova psihološka panoga, ozir. teorija, ki je nastala iz Freudove

¹ Njegova smer je danes priznana v strokovnih krogih; danes se vpošteva v mladinoslovju, Sprangerjeva mladinska psihologija sloni v obilni meri na Adlerjevih rezultatih. A Adlerjeva smer je postala naravnost produktivna tudi na področju vzgojstva in moramo zato odločno opozoriti nanj. Njegova glavna dela so: *Über den nervösen Charakter*, 3. izd. 1922. *Heilen u. Bilden*, 2. izd. 1924. *Praxis u. Theorie der Individualpsychologie*, 2. izd. 1924. München. Poleg tega časopis: *Zeitschrift für Individualpsychologie*.

psihoanalize in koje ustanovitelj je dunajski zdravnik Alfred Adler.¹ Ta psihološka smer je sicer prebolela naturalistično psihologijo Freudovo, otresla se je enostranskega zdravniškega tolmačenja duše in si prizadeva, da bi razložila »individualno psiho« v njeni notranji enotnosti in v njenem odnošaju do vsega, celotnega prirodnega in človeškega okrožja. V tem pogledu se dotika problemov, ki v današnji psihologiji in pedagogiki igrajo odločilno vlogo. A teorija je nekoliko enostranska, preveč šablonsko tolmači življenje iz dveh(!) elementov. Mi se hočemo otresti teh meja in v individualno psihologijo pritegniti še Schelerjeve analize zagrenjenosti (resentimenta), sploh vso sodobno analizo samozavesti in čustva, in z individualno psihologijo označiti pojave, ki so v zvezi s harmoničnim ozir. neharmoničnim razvojem človeške psihe in osebnosti.

Način, kako se stvorijo odnosi med človekom in svetom (okrožjem), način in pot, kako človek reagira na zadržanje in vpliv sveta, od prvega dne svojega življenja do odločilnih dogodkov v poznejšem življenju (v poklicu in zakonu in vseh področjih in nalogah družabnega življenja), njegove misli in težnje — vse to se dá tolmačiti z določenega stališča; vse izhaja iz ene točke, ki je merodajna za ves razvoj, za harmoničnost ozir. neharmoničnost in patologijo osebnega razvoja. Ta točka se tiče polnosti ali pomanjkanja življenske sile, poguma za življenje, sigurnosti in veselja; če človek more vzeti nase odgovornost napram danostim življenja in sveta. Čim bolj nemoteno, neovirano, harmonično se razvije človek v svojem odnosu do sveta, tem močnejši človek postane, tem neoviranejše se razvijajo njegove sposobnosti, tem lažje si uredi v celoti svoje življenje. Po Adlerju sta v človeku dva osnovna tona: čut za zajednico, ljubezen, sočutje in požrtvovalnost na eni, in teženje za močjo in za uveljavljanjem samega sebe na drugi strani. Vsak stremi za tem, da sebe uveljavi, in kolikor se uveljavi, je zadeva rešena, in nagon po moči in uveljavljanju ne pride anormalno do veljave.

Toda od malega že je ta prvotni odnošaj do sveta in ljudi ogrožen. Človek ima celo vrsto raznih telesnih in duševnih nedostatkov in po teh povzročene izgube. Dosti so vzrok temu slabe socialne razmere, gospodarske in družabne motnje družinskega življenja, slaba vzgoja, čuden vpliv odraslih, ki zlasti otroka ne razumejo. Posledica vseh teh razmer je, da se v človeku začčenja javljati z a v e s t n e m o č i, nesposobnosti, manjvrednosti in da nastane konflikt med težnjo za uveljavljanjem in zavestjo nemoči. Človek izgubi pogum, beži pred življenjem in njegovimi nalogami, zaide celo v razne blodnje, živčne motnje in bolezni, nervoznost (Adler razlaga celo nevrozo iz teh slučajev) in spolne in ljubezenske zagate. Tu ne moremo zasledovati podrobnega razvoja, 1. kako se začčenja pojavljati uporljivost, trma, agresiviteta napram tujim

zahtevkom, kako hoče dotični enostransko in nasilno uveljaviti samega sebe, s silo in vladeželjnostjo in zatiranjem drugih. Če drugega ne more prekositi, ga na nepošten način (v zagrenjenosti!) negira, zmanjša in zanika njegovo vrednost(!) in kritično udriha po njem; — 2. kako se pri drugih, ženskih značajih vedno bolj javlja čustvo in zavest nemoči in nesigurnost, ki išče zaslombe, a končno preide v popolen beg pred življenjem. Ne moremo zasledovati podrobnosti, ugotovimo le, da gre tu za važne stvari, ki jih srečavamo vsak dan v življenju in ki jih je tudi Cankar točno in lepo oblikoval v svojih otroških in mladinskih spisih.

Kajti mladinska in otroška psihologija sta ugotovili, da se ti individualno-psihološki motivi že javljajo navsezgodaj pri otroku in da (zlasti negativni) vplivajo odločilno na vse poznejše življenje. To, kar imenujemo »značaj« v odločilnem obsegu ni nič prirojenega, temveč nekaj »nastalega« (Adler); je le zgoščena in v navado pretvorjena usednina življenjskih izkušenj zgodnje otroške dobe (Aloys Fischer), je posledica tega, kako so vplivali zlasti odrasli na otroka.

Otrok in odrasli je danes posebno poglavje zase. Važno je, kako so odrasli otroku vzgojitelji, kakšen je vpliv matere, očeta. Otroci vidijo starše v vseh njihovih človeških nepopolnostih in slabostih, a ničemurnosti odraslih navadno presedajo nedolžno vprašujoči in često malo presenečeni pogledi malih. Odrasli se zavedajo, da jih otroci spoznavajo take, kakršni so; zato greše nad otroki ter jim v svoji zavisti pristrižejo peroti njihovih duš. Temu se pridruži pogosto in po navadi popolno nerazumevanje otroške duše. Otroci morajo postati taki, kakršni so danes povečini, s tem se začenja »veliko umiranje«, uničenje njihove svobode. Prezgodnja doraslost je posledica tega. Zato naš zahtevek, da si odrasli pribore zopet pot v dušo otroka in mladostnika.

Otrok prenaša ta pritisk od zunaj in od strani odraslih; a često se upre, govorili bi lahko o otroški revoluciji (ki danes v Ameriki dela hude preglavice). Otrok se v svoji notranjosti in svojem čutenju zapre napram starejšim, odpove pokorščino, čustvo spoštovanja in ljubezni, ter začne izvajati nad starši najgroznejše tiranstvo.

Otroška psihologija, ki je zasledovala otroške risbe, je ugotovila tako zvani o č e t o v - k o m p l e k s. V otrokovih risbah se pogosto vrača motiv očeta, in sicer v otrokovi viziji: oče je divji, zloben, grd, grozo budeč človek. Otrok je vpodobil, kar je zavestno in podzavestno ležalo na njem. Vpodobil je resničnost, razmere doma pri starših, resničnega očeta; moremo pa ta motiv vzeti tudi za simbolizacijo za vse tuje, ki leži kot kamen na otroku, ki mu ne pusti, da bi iz svojega majhnega sveta šel k svetlobi in se razvil individualno-psihološko harmonično in pozitivno, ne pa reaktivno, v zavesti nemoči in zavrženosti.

Po tem kratkem orisu individualno-psiholoških vidikov se lahko lotimo svoje specialne naloge, da pokažemo, kako je Cankar več ali manj vpodobil individualno-psihološke motive. Da zavzemajo ti motivi v Cankarjevih delih važno mesto, da gre tu za eden njegovih glavnih »problemov«, je pač vsakomur jasno, kdor pozna Ivana Cankarja. Nas ne zanimajo ti motivi v celoti, nego specialno, v kolikor se nahajajo v njegovih otroških in mladinskih tipih. Kritično bi z ozirom na njegove individualno-psihološke motive radi pripomnili sledeče. Pri Cankarju prevladujejo negativno-reaktivni tipi, bolj redki so tipi, ki se iz svoje notranje moči in življenske sile razvijejo harmonično in celotno, in ki jim ni treba, da bi se ozirali in razvijali z ozirom na vsak vpliv okrožja; v tem pogledu so Cankarjevi mladostniki in otroci reaktivni tipi. — Nadalje spadajo Cankarjevi tipi bolj v ženski tip reaktivnosti, v tip, ki beži pred življenjem, se obrne vase, ne pa v moški tip, ki svojo nemoč skuša kompenzirati in nadomestiti s preveliko aktiviteto, težnjo po nadvladi in brezpogojnem uveljavljanju samega sebe. Celo Janez Jerebičar, ki bi na prvi pogled morda spadal k moškimi tipom, spada le bolj v prvi orisani tip. — Patološko nenavadnih otrok in mladostnikov nimamo kaj prida zabeležiti, označeni tipi so normalni in resnično žive v velikem številu. Kdor le nekoliko bolj pogleda v človeške duše in zna tolmačiti motivacijo psihičnega poteka, bo trčil na nenavadno veliko število individualno-psihološko značilnih slučajev, napačnih življenskih načrtov, zadržanega sovraštva, neizživetega življenja, zatirane in okrnjene svobode, ter iz vsega tega v negativni reakciji izživljajočo in dvigajočo se človeško psiho. Pripomniti je treba le še to, da je bil Cankar tudi v tem poglavju človeške psihologije neprekosljiv mojster v analizi.

1. Že zgodaj nastopajoči individualno-psihološki motivi in njih vpliv.

Kurent: »Komaj je Kurent shodil, je bilo že očitno, da ni za nobeno rabo na svetu(!)... Od tistih dob je raste, kakor raste kopriva ob plotu. Nihče se ni zmenil zanj, on pa za nikogar.« Ko sreča lepega dekleta, ga primerja s sabo: »Mehak in tih je tvoj korak in v solnce gre; (težak(!) pa je moj, samote in noči željan!« (7).

Za križem. Jure. Že od mladosti je žigosan. »O ti izgubljenec, nebogljenec! Kje bi te odložil?« (7). »Otrok pa se je tresel in je stal tam in ni znil besede (8). Jure pozna se, da si nezakonski! Tudi na obeh se ti pozna, na teh potuhnjenih« (10). Postavijo ga v nizko sobo, k dvema groznima ženskama. »Otrok je iz greha, je rekla Meta.« »Njegovo srce je zorelo v bridkosti(!) tako hitro, kakor pod prevročim solncem; in je venelo v spoznanje(!)« (17)... S »petelinom« ga psujejo tovariši. »In resnično niso merili nanjo, nanj(!) so merili. Omahnil je in je vzkriknil, pritisnil je roko na čelo... in je bila krj na njegovi dlani« (21). Odtuji se svetu, k sreči je še otrok, ki v svoji ejdetski fantaziji najde nadomestek; a na en način tudi Jure propade!

Zgodbe iz doline šentflorjanske. Polikarp, str. (97/8). »Kakšen je bil začetek mojega življenja, ne vem natanko, ampak toliko je gotovo, da je bil zelo klavern. Ob tistem trenutku namreč, ko sem se vzdramil ter opazil na svojo žalost, da

sem na svetu, sem bil oblečen v cunje(!), in kdor se mi je približal, me je pozdravil z brco(!) ... Čemu so planili name, kaj sem jim storil? ... Zato so planili nate, ker ti je ime(!) Polikarp. In takrat sem zajokal; spoznal sem takrat, da sem izobčen za zmirom(!)«. Ta zavest izobčenosti in nemoči, da je žigosan s sramotnim in smešnim imenom, ga razjeda, vse njegovo življenje je izgrešen načrt, cilj mu je le še, enkrat se znesti in maščevati nad onim, ki mu je ta žig pritisnil. S tem enostranskim poudarkom, ki ga je Cankar položil v Polikarpov slučaj, je izrazil le to, kar se v vsakdanjem življenju v sto poedinih slučajih vedno znova dogaja.

Na klanecu: Francka se spominja, kako ji je mati nekoč manj(!) prinesla kot sestri. »Jo je nenadoma zbolelo v prsih in po vsem telesu in se je stresla in je zajokala naglas in je jokala do pozne noči« (3). Tekla je za vozom, »grlo se ji je začelo stiskati in jokala je — toda brez solza, tiho in skoro mirno(!)« (8). Kajti že je začela doumevati, že se vzbuja konflikt med težnjo za uveljavljanjem in nemočjo. »Nečejo čakati! jo je izpreletelo hipoma, zgrabilo jo je, kakor s trdimi rokami. Vidijo in nečejo čakati«. »Žalostna je bila, da bi sedla v travo in umrla... Nikoli jih ne doidem, si je mislila in zazdela se ji je, da bi jih ne došla nikoli(!), če bi tekla za njimi do konca sveta in do konca življenja« (11). Jasno je, da tako trpljenje otrok mora vplivati slabo na celotni razvoj. A otrok do gotove meje prenese take bolečine. Francka je dotekla voz. »Vsa žalost je bila že daleč zada, izginila je tako čisto in brez sledu, kakor so izginile sence, ki so ležale še malo prej po vsej dolini.«

Grešnik Lenart. Cela vrsta okoliščin je taka, da mora postati Negoda. Naj navedemo nekaj otrokovih doživljanj: »nasmehnil se je prvokrat, ali ta smehljaj je bil tako čuden, nekakšno bolesten(!) in porogljiv« (12). Otrok gleda z bolestim razumevanjem na trpljenjapolno življenje svoje matere, »in srce se mu je stisnilo, vzdignilo se vroče proti grlu... kri mu je pognalo v lice, vzravnalo mu je život; ljubezen in žalost in srd in upor« (17). Veliko je trpljenje Lenartovo, le pri materi najde še mir. Življenje ga še trdeje prime, čuti, da ne spada v družbo (str. 27), smatrajo ga za potuhnjenca, nezaupljivo ravnaajo z njim. Ko pride h kosilu tovariša, ki ga poučuje, ga zavrnejo. »Zazeblo ga je od nog do srca. Takrat mu ni bilo več do špehovke... Razmehkali so se debeli zidovi, stal je nag na očitnem kraju(!) in mati je gledala nanj« (36/7). »Mnogo prijateljev je imel Lenart, med ljudmi pa nobenega. Ljudje ne marajo tistih široko odprtih oči(!), ki gledajo predaleč(!) in pregloboko(!)« (42). Njegova psiha se vedno bolj spreminja, postane mrk in »mirno, brez skrbi in premišljevanja, kakor da bi lomil kruh v kavo« (82) ukrade bankovec. Njegova življenska smer je zgrešena in določena mu je pot za naprej. A ta pot je pot brezmejnega trpljenja otroške duše.

Na klanecu. Lojze v mestu. »Ko se je zgenil, se je vse zamajalo in ugledal je tujo izbo, tuje ljudi. Vsi so bili neprijazni, sirovi, hudobni« (101). Ne more prestat med njimi.

2. V otroški dobi nastopajoči individualno-psihološki motivi.

Knjiga za lahkomišelnih ljudi. Križev pot. Ministrant Marko, ki nosi križ na božjo pot, razmišlja: »Strašni so ljudje, silni, hudobni(!). Marko se je bal ljudi (beg pred življenjem), bi nekam ubežal, da bi ga kdo pobožal in da bi rekel, ubogi Marko.« »Da bi se samo enkrat do sitega najedel(!), da bi mu kdo odprl veliko shrambo s policami na vseh straneh in na policah velikonočni kolači« (96). »Za Marka je bila vsa strahota življenja v besedah, oče nimajo dela(!). Kadar jih je slišal, je vse omahnilo v njem(!), na prag bi sedel in jokal.« »Na dnu svojega srca je sovražil Boga, ni mu mogel oprostiti, da ga je prosil nekoč zastoj vso noč... Zato je vedel, da pride v pekel, kjer je večni ogenj in večno poželenje po korcu hladne vode« (101). Otroško navno izražena zavest ničevosti samega sebe in nemoči v življenju in družabnem redu.

Na klancu (str. 91 ss). Ko se Lojze odpravlja v mesto, je poln pozitivnega(!) življenskega čuta in moči. »Lojzetu je bilo, kakor da je vsa svečanost samo zaradi njega, zdelo se mu je, da gledajo vsi nanj z občudovanjem in ljubeznijo« (91). »Vse to je bilo tako čudovito, prišlo je tako nenadoma, da bi se Lojze smejal in jokal obenem. Ni mogel odgovarjati, vse se je zibalo pred njim« (93). V ta lepi početek pade pozneje senca in iz njega ne more priti harmoničen razvoj. Ti slučajni in zgledi so iz Cankarjevih spisov tako poznani, da jih ni treba navajati v večjem številu.

3. Potek individualno-psihološke motivacije, razne reakcije.

Volja in moč. Jakob Jerebičar naj postane slaven kipar. Na zunaj je hladen in mrk. »Ko se je zvečer zaklenil v svojo izbo, je bil tam ves drug človek, podnevnemu čisto nič podoben. Iz odraslega, resnega moža (ki je bil samo narejen in iz težnje po uveljavi samega sebe stvorjen) se je izluščil otrok(!), ki je sanjal daleč in visoko, dalje in višje nego vsi drugi otroci. Bdel je dolgo v noč in je bral, dokler ga niso skelele oči. Bral je o življenju slavnih mož, umetnikov, učenjakov in vojskovodij. Lica so mu gorela, ustna so mu trepetale, on sam je bil tisti umetnik, tisti učenjak, tisti vojskovodja... Od blizu in daleč so romali k njemu občudovalci kakor na sveto božjo pot, da bi ga videli iz obličja v obličje« (10). Tako se javlja težnja po originalnosti, da bi postal nekaj velikega. A spozna, da ni kos nalogi, začuti nemoč. »Torej stojim še pod hribom(!), ko sem že utrujen od strmih klancev? Rokodelec(!) sem bil, pa sem sanjal o umetnosti... Namesto da bi delal, sem sanjal o delu, namesto da bi urno hodil, sem zdaleč gledal svoj cilj« (15). To je točen komentar za Jerebičarjevo izbegavanje pred realnostjo. Iz nemoči so se porodile vse one velike fantazije. V resnici pa je onemogel revež. »Na licih Jakobovih je bila napisana trudna, grenka zavist(!) starca, ki nikoli ni živel (ker nima življenske moči!) in vé, da ne bo živel nikoli« (50), kar je zanj še žalostnejše. Iz zgrešenega načrta ne more napraviti nič več. Le če bi bil pravočasno prešel na pot, ki bi ji bil kos, bi mogel postati harmonična osebnost.

Na klancu. Francka. »Časih, kadar jo je mati tepla in kadar je zakričala nánjo, ker je bila trudna in je sedla na skrinjno, bi zaupila(!) in zajokala od žalosti. Udarila bi sestro(!), ker je bila rdeča(!) in sita in je posedala (ona je morala pa delati) ves dan in je tožila Franco pri materi« (2). »Drugače je zvečer jokala na tihem in je zaspala v lhtenju. Posebno v nedeljo, ker jo je bilo sram(!), da je imela staro obleko, narejeno iz materinega krila(!)«, to je pri njej razlog za zavest lastne pomanjkljivosti. »Šla je k zgodnji maši, hitro je hodila, s povešeno glavo, v roki velik molitvenik, ki je bil tudi že ves obdrgnjen« (2). Zopet povodi, da se morajo vzbuditi občutki lastne manjvrednosti.

Novo življenje. Zgodba o grbcu (str. 64—69), ki mu je njegova telesna pomanjkljivost povod, da se do škrajnosti(!) uveljavlja, da strahuje vsakogar, dobi dekleta. »Njegova pot je bila veselo(?) zmagoslavje(!)« (69). »Vid se je ozrl naokoli z belim očesom, da so vztrepotali ter se pokrižali; nato se je zasmejal grohotoma(!), da se je stresla izba, in je umrl. Imel je namreč grbo, prav navadno, pošteno grbo, in začutil jo je natanko ob pravem času — drugače bi ne bilo s kraljevanjem nič« (69). Uporekamo deloma temu komentarju. Res je, da bi grbec ne mogel biti zmagoslaven, če bi se vedno izrečno zavedal svojega nedostatka. A res pa je tudi, da se ne bi bil uveljavljal tako brutalno mogočno, če ne bi v njem živela zavest lastne nemoči, ki ga je gnala v kompenzacijo.

Za križem. Zdenko Petersilka. Zgled za očetov kompleks. Otroci zasmehujejo Zdenkovega očeta. »Nenadoma je planil proti kuštravemu dečku, planil mu je v lase in ga zalučil na tla; pokleknil je nanj in mu je bil v obraz z obema rokama« (154). To dejanje je posledica v otroku dolgo zadržanega sovraštva in individualno-psihol. motivov. »Komaj je prišla procesija do ogla, se je zgodilo nekaj tako nenavad-

nega. Zdenko, blaten, razcapan in krvav, je planil proti svojemu očetu(!), bil mu je na prsa z drobnimi pestmi, skočil je kvišku in mu je udaril v obraz, sklonil se je in ga ugriznil v roko« (156). Mislimo da ni treba k temu komentarja. Ves gnus, vse ponižanje, ki je padlo radi očeta nanj, si da v tem dejanju duška. V njem je kos samozavesti. »Mislite si pač, da ste boljši nego moj oče? Niste boljši! Kaj vas briga moj oče... če bi imeli hišo, bi vam jo zažgal (reakcija resentimenta)... Stal sem pred njim, in ko sem gledal nanj, se je nenadoma sključil ter planil proti meni.« »Sami ste vedeli(!), zakaj sem ga tepel. Tudi vi ste hudobni« (160). »Nenadoma ni bil več fant, otrok je bil(!), siaboten in žalosten. Stisnil se je k meni, z obema rokama me je objel, nato se je vzpel, da sem čutil v lica njegovo vročo sapo« (161). Tako se premetavajo v otroški duši individualno psihološki demoni in ugonablajo dušo ter onemogočujejo celoten razvoj psihe. Podoben motiv se vrača večkrat pri Cankarju, naj navedemo bolj enostavnega iz Knjige za lahkomišelné ljudi. Marko gleda očeta. »Oče je spal na postelji, obraz poten, brada vsa razkuštrana, usta odprta. Marku je bilo mučno, ko je gledal očetov obraz, še v spanju je bilo čelo vse vprek razbrzdano, a lica so bila suha, siva« (87).

Končno bi pripomnili, da je tudi motiv popotovanja in hrepenenja, ki se pri Cankarjevih mladih ljudeh pogosto oglašá, često v zvezi z individualno-psihološkimi činitelji. Mařenka (v Krpanovi kobili) se odpravlja domov na zelene travnike, ker v mestu ne more živeti, Potnikoví sinovi (Troje povesti 85 ss) gredo v svet, ker ne prenesejo pritiska oderuškega gostilničarja; Tone (Mimo življenja 48), ki je napravil greh, hrepeni za drugim svetom. »Je žarelo na obzorju in gore je tam oblival odsev te čudesne svetlobe... Tja bi šel človek, tja daleč« (48). In podobno v Lepi Vidi in Milanu in Mileni. (Konec prih.)

ELIZA KUKOVČEVA:

NACIONALNA IN DRŽAVNA VZGOJA V OSNOVNI ŠOLI.

(Konec.)

5. Kako se je kmetska vojna vnela. Nikolaj Kopriva je zvijačno rešil poverjeno mu naročilo. Pozval je svoje somišljenike iz Dravinjskega, naj se oboroženi zberejo v Balonjači. V gosti temj zimskih noči se je to brez ovire posrečilo. Isti čas se je somišljenik iz Hrvatske oglasil v gradu Stattenberg, navidezno ves zasopihan in prestrašen, češ Susedgrad goti. Baron Tahí je verjel. Nemudoma se je odpravil z vsemi svojimi biriči na Hrvatsko, gasit svojo ogroženo graščino. Po njegovem odhodu odpro grajske dekile upornikom Stattenberškí grad. Brez boja so ga zasedli. Vendar niso plenili, zvesti Gubčevi prepovedi. Kmalu se je Tahí vrnil v Stattenberg ves razjarjen, da so ga ptegnili. Jeze nj bilo ne konca ne kraja, ko je našel grad zaseden od kmetov. Tedaj je odpotoval na Dunaj tožit cesarju in ga prosit, naj užuga drzne kmete. Cesar ga je zelo prijazno sprejel, vse drugače kakor pred letom kmetske poslance; obljubil je Tahiju pomoč in velel ministrom, naj nemudoma zberejo veliko armado izurjenih vojakov-najemnikov. To se je zgodilo.

6. **Krvavi ples.** Na Sotelskem polju se je med tem zbrala kmetška vojska 16.000 moških, oboroženih s kij, cepci, kosami, sekirami in drugim poljskim orodjem. Samo nekateri so imeli sablje, puške in topove. Vojskovodja Ilija Gregorič je razdelil kmetško vojsko na tri dele. Nastanil jih je v Susedgradu, Cesargradu in Don. Stubici.

Prva se je začela premikati vojska iz Susedgrada. Šla je ob Savi proti Kranjskemu. Pri Krškem se je sestala s cesarsko vojsko pod vodstvom Gašperja Alapiča.

Cesarski vojskovodja Alapič je dejal kmetškemu poveljniku Iliji Gregoriču: »V imenu Njeg. Velicanstva cesarja te vprašam: Zakaj se kmetje vojskujete?«

Ilija Gregorič je odvrnil: »Kmetje se vojskujemo za staro pravdo. Naj se rešijo vsi slovenski in hrvaški kmetje iz oblasti gospode. Tudi naj bodo Hrvati in Slovenci združeni v eno Krajino z glavnim mestom Zagrebom. Cesarja pripoznamo za vrhovnega vladarja, Matija Gubec pa naj bo njegov namestnik. Sami hočemo pobirati davke in naklade. Poskrbeli bomo sami za varnost v Krajini, za katero se gospoda itak ne briga.«

(Tako so torej zahtevali kmetški uporniki samostojnost — avtonomijo.)

Alapič je velel: »Torej vojskujte se!« Prišel se je krvavi ples, boj. Kmetje so bili poraženi. Ilija Gregorič in Mihael Gušetič sta morala bežati. A po krivdi izdajice Drmačića so cesarski vojaki Ilijo Gregoriča ujeti in odvedli na Dunaj. Umrl je mučeniško smrti. Gušetič ga je nad Drmačićem maščeval.

Enako sta bila radi nezvestobe in omahljivosti nekaterih kmetških bojnikov poražena tudi ostala oddelka kmetške vojske v Cesargradu in Stubici. Znana je žalostna usoda premaganih kmetških borcev. Tako je koncal krvavi ples. Mučeniško smrt Matije Gubca nam opisuje Anton Aškerc v svoji baladi »Kronanje v Zagrebu«.

7. **Lepi in slabi zgledi.** Matija Gubec nam je zgled iskrenega rodoljuba.

1. Brez upanja na gmotni dobiček se je posvetil borbi za staro pravdo kmetškega stanu, iz čigar vrst je bil izšel. — 2. Sam je izključil v tej borbi dobičkarstvo in sebičnost, da je postavil za izrabljanje zmage smrtno kazen. — 3. Vodilo ga je uvidevanje, da pripada kmetom svoboda in samostojnost v enaki meri kakor meščanom in plemičem. — 4. Bil je pravičen. Boril se je za pravice svojega stanu, a hkratu je opozarjal somišljenike tudi na pravice nasprotnikov graščakov ter strogo naročal, čuvati njih imetje in življenje. — 5. Pobožen in veren je bil. Po njegovem nasvetu in povelju imela je kmetška vojska na svoji bojni zastavi naslikano razpelo. — 6. Naroden je bil. V njegovi dobi so uživali ugled in vse ugodnosti le Nemci. Kdor je hotel visoko priti v časti, se je izdajal za Nemca. Matija Gubec pa je naglašal svojo in svojih somišljenikov pripadnost k slovanskemu rodu. Zahteval je za Slovence in Hrvate enakopravnost z drugimi veljavnimi narodi, zlasti z Nemci. — 7. Izredno naobražen je bil. V dobi, ko še ni bilo občin šol, si je Matija Gubec gotovo le po lastnem navdušenju in kot samouk nabral veliko izvedenost v državljskih zadevah, torej v visokih umskih rečeh. Dasi so mu bila opravila v hlevu in na njivi vsakdanji posel, si ni duhovnega pogleda zabulil v zemljo, marveč ga je dvignil kvišku ter v daljavo čez obzorje domače vasi tja do mej slovanske domovine. — 8. Blagohoten je bil. Čast in blagostan kmetškega stanu sta mu bila edina misel, edina želja. Goreče je zanj navduševal sovrstnike, kmete. — 9. Dana beseda mu je bila sveta, volja neupogljiva. Postavil je bil somišljenikom smrtno kazen za plenjenje. Neizprosno je svojo postavo udeležil, ko je velel obesiti tata Šafariča. — 10. Neomahljiv je bil in zvest svojim tovarišem. Ilija Gregorič, Mihael Gušetič in Ivan Mogaič so bili že poraženi. Videl jih je na begu. Kljub temu je neomajno vztrajal na svoji postojanki v Stubici. — 11. Hrabri je bil. Ko se je bližala cesarska armada, je mirno razporedil svoje čete ter jih z navdušenimi besedami ohrabil za odločilno borbo. 12. Ponosen je bil. Obsojen k strašni smrti, ni prosil milosti. Brez tožbe je na ognjenem prestolu izdihnil svojo plemenito dušo. Kakor jasna zvezda se svetj njegov vzgled

skozi temna stoletja k nam, ki uživamo solnčno svobodo. Zato je ministrstvo prosvete odredilo, da obhajamo smrtni dan tega vrlega kmetskega borca kot spominski dan.

Ostali kmetijski voditelji so bili vredni sovrstniki duševnega velikana Matije Gubca.

V tej krasni sliki tinaškega rodolubja se nam prikaže bogati, velemogočni plemič baron Tahl, kot ostuden primer najgrših pregreh. Klavrno vlogo igra pristranski cesar. Neuvidnost in nerazsodnost sta mu odvzeli veličanstvo ter ga potegnili v mnogoštevilno čredo sebičnih, kmete izkoriščujočih graščakov. Lakomnost in nezvestoba sta v osebi izdaljce Drmačiča onečastili vrste kmetijskih borcev.

8. Izvršene težnje. Navidezno kmetijska vojna slovenski in hrvatski raji ni prinesla zaželenih uspehov. Graščaki so jih zopet privedli do pokorščine, še hujše jih je poslej tiščal graščinski jarem. A tudi v inozemstvu položaj kmetov ni bil ugodnejši. Zato je koncem 18. stoletja izbruhnila velika revolucija, in sicer v Franciji. Toda ta revolucija je povzročila velik prevrat, ki se je razprostrl po vsej Evropi. V vseh državah in deželah, torej tudi v Sloveniji so omilili kmetom tlačanstvo in odredili, naj kmet ne bo več last gosposke, kakor repa na niivi, temveč da sme podložnik prosto izbirati svoj stan in razpolagati s svojim zemljiščem.

L. 1848. je vnovič zavrela revolucija po vsej Evropi. Od ust do ust se je razlegala beseda: svoboda, ustava. Pri nas na Štajerskem so klicali: »Frajhajt nam naj dajo!«

In res je bilo potem podložništvo s tlako, roboto, desetino in davščinami končno veljavno odpravljeno. Kmetovalci so se odkupili svojim kmetovalcem.

L. 1850. je občinska postava uredila sela v občine ali srenje in so bili izvoljeni prvi občinski odbori. S tem je bila izvršena Gubčeva težnja po samostojnosti (avtonomiji).

Po odpravljenju podložništva so mnogi zemljiščni posestniki spričo manjkanja denarnih zavodov zapadli oderuhom, ki so razumeli zemljišča svojih žrtev združitj v veleposestva. N. pr. v Dravinskih brdih je bil takšen oderuh makolski mesar Johan Georg. Postopal je na sledeči način. Nagovoril je hribliana, naj mu proda stoletnega lesa v gozdu. Povabil ga je v svojo gostilno v Makolah. Pri kupci vina sta se pogodila in hriblian je vzel predum 50 gl. Minilo je leto dni. Mesar ni posekal kupljenega lesa. Hriblian je zopet prišel v denarne zadrege. Priganjal je mesarja, naj vzame kupljen les ter izplača estanek kupnine. Toda mesar ni vzel lesa niti ni plačal. Razjarjeni hriblian je les posekal ter ga prodal drugam. Sedaj ga je mesar izročil svojemu odvetniku; kmalu je prišlo dotično posestvo na boben. Kupil ga je mesar Georg kar mogoče ceno. Tako je spravil blizu 50 posesti v Dravinskih brdih v svojo oblast. Ustno izročilo pravi, da je bil mesar Johan Georg vreden naslednik Tahov.

Malim posestnikom (kmetičem) je pretil gospodarstveni polom, ko so bile ustanovljene posojilnice v mestih, poslej v trgih in naposled celo pri posameznih župnijah. Z nizkimi obrestni in ugodnimi pogoji posojila izpodrinile so oderuhe za vselej.

Od l. 1868.—1871. priborili so slovenski narodni prvaki slovenskemu jeziku enakopravnost v uradih in šolah. Velike zasluge so si pri tem iztekli Božidar Raič, dr. Josip Vošnjak, dr. Razlag, dr. Zarnik i. dr.

L. 1918. je bilo končno še izvršeno ujedinienje Slovencev s Hrvati in Srbi.

Tako so se v poznih stoletjih udeležile vse težnje Matije Gubca.

S takimi in podobnimi primeri se postavlja v službo nacionalne in državljsanske vzgoje učna snov, z njo vred pa tudi učna metoda in sicer šolska debata.¹

¹ Priporoča: Hauptmann »Nationale Erdkunde«. E. Heywang »Arbeitsschuldee in der einklassigen V.-Schule«. Verlag: Ernst Wunderlich, Leipzig, Roßplatz 4.

Kot bodoči državljani prišli bodo naši učenci v položaj, da nastopijo kot govorniki pri občinski seji, v okrajnem odboru, na javnem shodu ali pa vsaj v družabnem razgovoru. Na to jih je treba pripraviti s šolsko debato.

Snov za to vajo nudi primerjalno zemljepisje. N. pr. »Primerjava Amerike z Evropo«.

Pri učvrščenju naučene zemljepisne snovi dobijo otroci nalogo, naglašati drug proti drugemu zaklade, ugodja in sploh koristi, ki jih nudi zastopana dežela, država, zemljina in sicer v obojespolnem razredu dečki, n. pr. Ameriko, deklice Evropo.

Mogoče, da bo prvotno Amerika triumfovala nad Evropo. Končno pa bodo deklice omenile:

»Američani ste izseljeni Evropljani.«

Dečki morajo priznati. Vendar se še pobahajo: »Iz Amerike ste Evropljani dobili krompir in koruzo, najvažnejši hranilni rastlini.«

»Dobili smo od tam tudi krompirjevega hrošča in trtno uš«, se odreže neka deklica.

Deček zagovarja Ameriko rekoč: »Dali smo vam ameriško trto v obrambo zoper trtno uš.«

Deklica ugovarja: »Naše domače evropske trte so plemenitejše. Sicer pa bi lahko živeli tudi brez vina, prav tako kakor brez tobaka in kave.« —

Naloga pa bi se lahko glasila tudi: Srbija in Slovenija; Jugoslavija in Avstrija; Jugoslavija in Italija; Kras in Alpe; Vroči podnebni pas in severni zmerni pas i. dr.

Možno je najti primere tudi v ostalih predmetih. Iz kmetijskega pouka »Ilovica in peščena zemlja«. Vinogradstvo in sadjarstvo. Govedo in drobnica.

V inozemstvu, zlasti v Ameriki, zelo uvažujejo samovlado učencev kot uspešno sredstvo za državljansko vzgojo. Način je znan. Samovlada se vrši po u s t a v i, ki so jo učenci po učiteljevem navodilu sestavili sami. Zakona, ki je bil z večino glasov sprejet, ne sme nikdo prekršiti.

Z volilnimi listki volijo potem otroci člane šolskega sodišča. Odbor šteje 5 članov. Ti so: predsednik (sodnik), dva prisednika, paznik in zagovornik. Višja instanca je učitelj razrednik, najvišja šolski upravitelj. Kot posebno časten velja posel paznikov, ki jih imenujejo prefekte ali efore. Nadzorujejo nepoštenost, nesramnost in soloh nedostojno vedenje v izvenšolskem času. Nosijo odgovornost za ugled svojega razreda. Dovoljeno jim je, v skrajnosti upornike telesno kaznovati.

Uspešno udelestvovanje samovlade zahteva redna zborovanja učencev, ki se morajo vršiti izven že itak pičlo odmerjenega učnega časa.

Naš kmet pa jedva čaka, da se mu otrok povrne iz šole k domačemu delu. —

V svrhu socialne in nacionalne vzgoje smatrajo kot učinkovit pripomoček mladinska udruženja, klube. Obstojajo raznovrstni klubi: potovalni, telovadski, čitalni, klubi v svrhu zaščite ptic, klubi v svrhu zaščite živali v obče. Čez vse države sveta je razširjeno mladinsko udruženje »Rdečega križa«.

Najenostavnejši obrazci mladinskih udruženj so klubi v svrhu povelicanja vzglednih mož. To so pesniki, pisatelji, učenjaki, državniki, vojskovodje.

Člani udruženja so obvezani, proučavati življenje in zasluge narodnega predstavnika, ki so si ga izbrali kot vzor. Klubi izvolijo predsednika in blagajnika, ki varuje klubovo blagajno.

Spominski dan rojstva ali pa smrti slavljenčeve proslavijo v razredu s svečanostjo, kojo je priredilo udruženje in pri kateri člani udruženja predavajo o slavlencu. Takí so: Newton, Markoni, Roosevelt, Edison, Lincoln, Washington i. dr.

Vsako društvo ima svojo zastavo. Na njej je napisan kak slavljenčev izrek kot geslo. Takí izreki so: Vztrajnost vodi do cilja. Ne ustraši se ovir. Zaupaj v se. Vladaj se sam. Bodi pravičen in nepristranski.

Iz društvene blagajne kupijo spise dotičnega slavljenca ter njegov življenjepis kot vire za svečanostna predavanja.

Vsak klub ima svoj časopis. Kljub svoji mnogoštevilitnosti so v Ameriki mladinski časopisi zelo ceneni, ker jih publika radodarno podpira. —

Vse te uredbe so tudi pri nas izvedljive in priporočljive ter ustrezajo intenciji prosvetne oblasti. Saj prejemamo malodane vsak mesec od ministrstva prosvete ukaz proslaviti v šoli spominski dan narodnega prvaka, ozir. zgodovinskega dogodka.

Običajno predava učitelj. V smislu referata Mih. M. Stanojevića na V. pokr. skup. Pov. UJU v Šoštanju o »Daltonskem šolskem sistemu« naj bi predavali učenci. Učitelj naj jih le opozori na vire, kjer najdejo material za govor. To so članki v čitanki, v mladinskem spisu (Zvončku, knjigah Družbe sv. Mohorja, v katerem poljubnem učbeniku): izključeni pri tem pa tudi niso naši časopisi. Deca si naj razpravo samopridobitno pridelajo. Čim večji bo vtis iste, tem globlje bo spoštovanje, tem iskreneje navdušenje za dotičnega prvaka.

IZ ŠOLSKEGA DELA.

F. KRANJC:

Delovni pouk.

2. Ostali predmeti na nižji učni stopnji.

(Dalje.)

Navedeni postopek pri početkih v pouku čitanja je na videz tako enostaven in preprost, da je videti celo zelo površen. Temu pa ni tako; korenni marveč prav globoko v psihologiji otroka in v zahtevi po samopri- dobitnem delu. Da moremo pokazati istinitost tega, se nam zdi prav, ako vzporedimo to metodo z našimi običajnimi: s sintetično, z analitično-sintetično, z metodo »normalnih besed« in s fonetično; o vseh teh pa le samo najglavnejše, ker so itak znane.

Sintetična metoda obravnava črke, ki jih veže v zloge, besede in stavke; ena struja je, ki obravnava najprej pismenke, vzporedno z njimi (ali za njimi) tiskane črke (pisalno-bralna metoda), druga (bralno-pisalna) obratno. Jasno je, da je ta metoda zelo podajalna, mehanična. — Več nudi analitično-sintetična metoda, ki pa ima velik pogrešek v svojih tako zvanih »analitičnih predvajah«. Stavek, ki ga dobe pri pouku iz povestice (pove jo učitelj ali se dovoljuje to tudi učencu) ali iz stvarnega pouka, se razstavi v besede, besede v zloge in ti v glase. Glas se obleče v »zna- menje za glas«, t. j. v črko, iz katerih se sestavljajo zopet zlogi in besede. Vsak učitelj pa ve, koliko težkoč prizadeva tako zvano razlogovanje in glaskovanje še otroku, ki že zna čitati, da često celo odraslemu, kar je napotilo moderno metodiko do tega, da so jeli stremeti za tem, da dobi otrok pred oči čimprej besedo kot celoto; tako se je pojavila metoda »normalnih besed« (ki si jo je prilastil tudi konservatizem sintetične in oni analitično-sintetične metode ter jo vsak prikrojil po svoje). — Končno omenimo še fonetično metodo, ki se osniva na analizo, odnosno na zaznavo glasa, kar pa za normalno razvitega otroka ni tolike važnosti.

Postopku, kakor smo ga omenili zase, je najbližja metoda »normalnih besed«, ki omogočajo čimprejšnji vtis besede kot celote. Tu ni potrebna razlaga o znamenju za glas, otrokovo oko tako rekoč govor vidi, čitanje izhaja iz govora, a ne govor iz čitanja; posamezni glas se tvori iz črke v besedi kot celoti tako, da črka ne nastopa prisiljeno izmetodizirana kot »znamenje za glas«. Prva stopnja je tu zavestno izgovarjanje vidnega znamenja — črke — drugi sinteza črk v izgovarjanju, kar je bistvo čitanja. »Normalne besede« v začetnicah spremljajo slike, ki jih pojasnju- jejo; to omogoča otroku kombinacijo v sintezi, da besedo izgovarja ter jo »čita«, čeprav mu v njej niso znani vsi znaki — črke; otrok pa istočasno analizira besedo, ki naj jo s čitanjem sintetizira. Še večji je pri tem po-

stopku uspeh, ako so »normalne besede« vezane na preproste, kratke tekste, kajti tu podpira spomin fantazija, primerjanje, prevdaranje in smisel za obliko. V tem slučaju postopa otrok v pridobivanju tehnike za čitanje res zelo samostojno, posebno če se učitelj zaveda smisla, ki ga terja zase ta metoda. Ves postopek v tej metodi prikazuje Fr. Gansberg v svoji začetnici »Bei uns zu Hause« in ga razklada v brošurici »Fibelleid und Fibelfreud«.

Za to metodo smo rekli, da je našemu postopku blizka, ipak se razlikujeta precej: pri metodi »normalnih besed« daje tekst otrokom učitelj, začetnica — mi pa smo dejali, naj mu ga dá življenje samo, naj si ga otrok celo sam izvzema iz življenja. Zato pa naj tudi kar tu omenimo, da v začetku poučavanja v čitanju lahko pogrešamo vsako knjigo, ne moremo pa pogrešati — stavnice.

Bodisi metoda za priučenje čitanja katerakoli in kakršnakoli, ne ena ne bo mogla pogrešati mehaničnosti, kakor nobeno priučenje katerekoli spretnosti. Tega se zavedamo, kar pa hočemo, je to, da se izognemo vsakršnemu mehaniziranju, v katero pri vaji v čitanju učitelj tako lahko zapade. Hočemo, da otrok sam išče in najde in da z lastnim — umskim in ročnim — delom v sebi utrdi lastno spoznanje. Ta zahteva pa nam predpisuje sledeči postopek:

V otroški življenjski okolici je treba najti napis, ime, ki je preprosto dovolj, a znano vsem otrokom. Znabiti je tu trgovec z napisom in vsi otroci vedo, kako se piše; vsi ga znajo tako rekoč »čitati na pamet«. Ta napis, oziroma kar smo našli prikladnega za svoj namen, prenesemo v šolo, upodobimo ga tu na las enakega izvorniku, da otrok prav nič ne moti v njihovem »čitanju na pamet«. Tu zdaj napis (ime, besedo), ki nam ga je dalo življenje, analiziramo, t. j. iz njega izluščimo posamezne črke, iz govora posamezne glase. To pa nam ni dovolj: vidne elemente besede hočemo tudi vidno upodobiti, zato jih vadimo z roko. Prerisujemo jih, skraja okorno, komaj podobno, a vedno glajše, vedno podobnejše, dokler se podoba ni vtisnila v spomin tako, da jo nariše roka tudi brez vzorca. Takrat jo narišemo še enkrat zgledno in narisano (najboljše na karton) izrežemo v pravokotni plošči. Tako prvo, tako drugo in vse, kolikor smo jih mogli spoznati na tej prvi naši besedi, ki nam jo je v ta namen dalo življenje.

(Dalje prih.)

Iz popotne torbe.

(Konec.)

Mnogo učil napravi in zbere učiteljstvo samo. Pogosto so ta učila najboljša, ker jih je učiteljstvo napravilo tako, kakoršna lahko rabi. Seveda so potrebne primerne shrambe, t. j. omare in sobe.

Otroci posnemajo učitelja v vsem. Našel sem v šolskih zvezkih učiteljevo pisavo. Čim več let hodijo otroci k istemu učitelju v šolo, tem podobnejša je njihova pisava učiteljevi. Iz tega sledi potreba, da mora biti pisano vse v lepopisu, kar piše učitelj v šoli. Vsaka naglica in površnost je škodljiva. Kdor sam lepo ne piše, ne more doseči dobrih uspehov.

A ne samo pisavo, tudi vedenje in razvade posnemajo otroci, deloma celo mišljenje, v kolikor ga ne ovira in korigira bližja okolica. Opazujte, kako se otroci igrajo šolo. Spredaj stoji mala »učiteljica« s šibo v roki in neprestano strahuje, kaznuje in se krega. Četudi pretiravajo, je le žalostno izpričevalo za šolo. Lani sem prvič videl lepši način šole v igri. Mala »učiteljica« je bila brez šibe, bogato je delila pohvale, pristopila je celo k učencu in mu pobožala lice. Vzkliknil sem: »Ta otrok hodi k odličnemu učitelju v šolo!« V kratkem sem se prepričal, da se nisem varal. V razredu vlada sama dobrota in ljubezen.

Torej ne samo poučevanje, tudi vedenje in življenje učiteljevo je velike važnosti. Učitelj ima že itak preveč nasprotnikov, ki mu jemljejo ugled in vpliv, ne sme še sam dati povoda za posmeh prebivalstvu, naj si bo to radi zdrave žeje, menjanja političnega prepričanja po režimu itd.

Plačilo in kazen vzgojno sredstvo. Ljubezni, več ljubezni v šolo. Kakor Krist, ki ga je bila sama dobrota in ljubezen, naj bo učitelj. Ne računajmo na hvaležnost — nehvaležnost je plačilo sveta. Deluj — stori dobro, ker je to edino prava pot. »Dobra beseda najde dobro mesto«, »kakor zakričiš v gozd, tako ti odgovori odmev« itd., bi lahko podkrepil svoje besede.

V dolgoletni izkušnji sem se prepričal, da prijazna beseda običajno več zaleže, več koristi, ko še tako ostra kazen. So seveda tudi izjeme, ko ne izhajamo s samo dobroto.

Kar velja za otroke — velja za učitelja. Svoje dni je delaven učitelj dobival pohvale za predavanja pri okraj. učit. konferencah, za vzorno delo na šol. vrtu itd., ali vsaj pohvalo, ko je šel v pokoj. Danes ga potisnejo v penzijo, gonijo iz šole, dasi mnogi ne ve, kam bi položil svojo trudno glavo. Po večini šolske oblasti pohvale ne poznajo več, pač so z grajo kaj radodarne. Naročila so pod osebno odgovornostjo, ob neizvršitvi se grozi z disciplinskim postopanjem itd. S takim uradovanjem se ne zbuja ljubezen do dela. Opravlja se delo, a z nevoljo, vse službovanje je grenek kelih bridkosti. Rad bi šel v pokoj, pa nimam strehe; živ pa ne morem v grob, a tudi nisem sam, imam družino.

Kdor slušbuje v lepem kraju in boljšem položaju, je vedno v nevarnosti, da ga odnese politični veter. Mnogo zavidnih oči je obrnjeno nanj; sam ne gre, ljubi Bog ga ne pokliče k sebi, torej ne preostaja druga pot ko intriga, čakati je nekaterim predolgo.

Nazaj k stalnosti službe, to je v interesu vsega šolstva, mehke značaje nasilje uničuje; nazaj k pohvali kot plačilu za vestno delo. Naj bo razloček med vestnimi, vnetimi učitelji in manj skrbnimi.

Pri večjem številu redov je ocena lažja in pravičnejša. Prav umestna je lestvica za redovanje otrok 1—5 ali obratno je vseeno; slabša za učitelje 1—4 in najslabša za uradnike 1—3. Odlično je bolj redka reč; zlasti nekateri ocenjevalci priznajo to besedo v duhu le sebi; slabo je spet težavno izreči, ker škoduje v napredovanju, se izgubi službeno leto, zato je — dobro — za tistega, ki zasluži prav dobro in za tistega, ki zasluži dobro in še, še zadostno.

Sklenem! Kdor je enakih misli, mu bo v zadoščenje; kdor vse pograja, bo grajal tudi moje besede. Pripomnim, da nisem zastopal koristi posameznikov, ampak skupnosti, vse moje delo velja koristim in povzdigi šolstva.

Zopet pripravljam popotno palico, da krenem na pot, če ne pride vmes kaka izprememba.

Popotnik.

R A Z G L E D.

A. SLOVSTVO.

Dr. Josip Jeraj: Državljan-ska vzgoja. Vzgojiteljem mladine. — Samozaložba. — Maribor 1926. Prodaja Prosvetna zveza v Mariboru.

»Državljan-ska vzgoja« je knjižica, ki nam je bila vsekakor potrebna, saj kdor se je doslej resno loteval tega dela ukupne vzgojne naloge med narodom ali pri mladini, je bil navezan le na tuje tozadevne spise. Iz njih pa je lahko zajemal le metodo, ni pa mogel zajemati duha.

Jerajeva knjiga ima dva glavna dela: prvi govori o načelnih temeljih v državi, drugi je posvečen bistvu državljanske vzgoje in praktičnim navodilom zanjo. Prvi del je nekak uvod v potrebo poznavanja in pravičnega pojmovanja države, govori o krizi moderne države ter razklada organsko pojmovanje države vobče in idejo naše države posebe.

Za vzgojitelja važnejši je drugi del. V poglavje o bistvu državljanske vzgoje govori g. pis. o zgodovini naše državljanske vzgoje, kjer pove brez samohvale, da te

vzgoje (velja vsekakor za naš Slovence) v pretekli dobi nismo imeli; saj onih sporadičnih nacionalnih pokretov v preteklosti ne moremo računati za široko in globoko državljansko (niti ne povsem za občo nacionalno) vzgojo, v dobi izza ujedinjenja pa se je v tem pogledu ustvarjalo realnega, smotrenega res tudi bore malo. — Državljan-ske vzgoje g. pis. ne identificira ne z državljanskim poukom ne z gospodarsko ali tehnično vzgojo ne s politično izobrazbo in pravilno trdi, da se tudi ne da zamenjati s socijalno vzgojo — res je: vse to so državljanski vzgoji le sredstva, pri čemer pa bi se smelo navesti še eno od najvažnejših: narodnostna vzgoja (ozir. njeno bistvo je na str. 83.—86. prav točno navedeno, dasi jo imenuje drugače). Ako bi ta sredstva g. pis. označil kot sredstva, bi bila lažja jasnejša izvedba vsega 2. pogl. tega dela, o praktičnih navodilih za državljansko vzgojo. Šibek in ozek je tu odstavek o novi idejni šoli; jačji in konciznejši pa je oni, ki govori o družini in njenem ozdravljenju kot temeljih državlj. vzgoje, dovoljno zasnovan je tudi odstavek o občestveni šoli

v službi državlj. vzgoje; iz didaktičnega razloga pa naj bi pomen domovinskega čuta za državlj. vzgojo in domovinska občina v njeni službi ne bila obravnavana v dveh odstavkih, ker je bistvo obojega isto, le da je prvo princip, a drugo sredstvo, ki se, bistveno isto, lažje prikazujeta vzporedno, kakor zaporedno. Naslednji stopnji sta tu še: »stanovska vzgoja in državljanski čut« in »vzgoja za narod in očetnjavo«.

Iz tega pregleda o praktičnih navodilih razvidimo, da je g. pis. razdelil vso državljansko vzgojo na tri stopnje: predšolsko, občesolsko in pošolsko; v poslednjem odstavku pa vzlic omenjenemu naslovu govori le bolj o direktnih sredstvih državljanske vzgoje. Za knjižico bi bilo spričo njenega namena boljše, ako bi vse gradivo, ki ga je g. pis. zajemal s polnim prgiščem, bilo razporejeno bolj metodiško, ker bi bilo navodilo s tem le pridobilo na svoji praktičnosti. V dobro pa bi ob takem postopku prišlo knjižici tudi to, da bi bil g. pis. prisiljen, za vso snov zajemati direktno iz vira in se ne zanaša na drugo roko, najmanj na tendenciozno (na pr. najbolj na str. 45. do 50.). — Nečesa pa bi ne smel storiti: izogibati se jasnemu odgovoru na vprašanje »ali smo Slovenci, Hrvati in Srbi isti narod ali različni narodi«, češ da to vprašanje »nima pomena v državljanski vzgoji, ako prav pojmuemo ljudsko državo« (26), zlasti zato ne, ker sam oslanja državljansko vzgojo ipak na nacionalne temelje, na »jugoslovansko dušo« (84—85). Dejal bi, da veje celo iz poslednjega odst. v knjižici prav jasno izpoved, da je baš vzgoja za narod in očetnjavo bistveno državljanska vzgoja, ako ta hoče biti realna. Kot taka mora biti nacionalna, za tako pa ima gorenje vprašanje še prav odločilen pomen. Bodisi odgovor na to vprašanje tak ali tak — tu docela abstrahiram te ali one krilatice političnih strank —, knjižica bi bila jasnejša in g. pis. bi si težavno delo, ki si ga je nadel, marsikje olajšal, ako bi izhajal iz točno označene osnove. —

Pripombe, ki smo jih zapisali, pa knjižici ne manjšajo njene splošne vrednosti in vsak naš učitelj si jo s pridom uvrsti v

svojo knjižnico, da mu bo v svojem pravcu poleg Žgeča in Turiča rokovod pri šolskem delu za narodno izobrazbo. **P. Flerè.**

Pavel Holeček: Mladinska knjižnica. III. — Samozaložba. — Celje, 1926.

Holečkovo »Mladinsko knjižnico« smo omenili lani ob njenem početku (Pop. XLVII. str. 175.) in rekli, da ji želimo uspeha. V III. zv. nadaljuje izdajatelj s prevodi E. S. Thompsona. Tudi o teh prevodih smo govorili, in kar je tam o Thompsonu rečeno, velja tudi za ta zvezek, ki prinaša lovske črtice »Ris in deček«, »Ovčarski pes Čuvaj« in »Črni mustang«.

Dobro bi bilo, ako Holečkova »Mladinska knjižnica« prinese naši mladini vse Thompsonovo, kar je zanjo, knjižnico pa moremo za mladino le prav toplo priporočiti. —è.

Revček Andrejček. Ljudska igra v petih dejanjih. Za slovenske odre priredil Adolf Robida. Pevske točke uglasbil Marko Bajuk. 1926. V Ljubljani. Založila Jugoslovanska knjigarna. Ljudski oder IX. zvezek.

»Revček Andrejček« je pri nas tako udomačen, da pozdravljamo to novo prireditev. Dejanje je bogato, prizori resni, scene komične. Režijske opombe in karakterizacija oseb je poglavje, ki bo izborno služilo vsakomur, bralcu in igralcu. Pevske točke je zložil Marko Bajuk v lahkem narodnem slogu; pri tem je zadel preprosto melodijo in jo združil s prav preprosto spremljavo.

B. ČASOPISNI VPOGLED.

I. Znanstv.-pedag. članki.

O. Myrbach: Die Suggestion in der Erziehung. (Schulreform 1925.) Francoskemu zdravniku Couè-ju se je posrečilo vplivati na nezavedne telesne procese pri svojih pacientih s hipnozo. Izločil je zavest pacienta in vplival neposredno na njegovo podzavest; ta je izvršila zaželeno dejanje. Pot k podzavesti je bila že dolgo znana (n. pr. hipnoza), Couè pa jo je smotreno izbral v zdravilne svrhe. Opozoril je na napačno mnenje, da je hipnoza »prenašanje volje« na medij; ta mora sploh

pri aktu izločiti lastno voljo in razum. Saj se hipnotizirani pogosto celo z vso močjo skuša upreti povelju, a le njegova podzavest ga ne uboga. Coué-jeva razkritja so pa tudi dragocen donos k vzgojstvu. Tako je n. pr. dognal, da ni možno sugerirati zločina nravno visoko stoječim osebam; iz tega sledi, da značaj v svoji protigrigri nagonov in ovir ne korenini toliko v zavednem »jazu« kolikor v podzavesti, in da kot tak ne sledi mnogo vplivu razuma. V otroku delujejo sprva samo podzavestne sile, živi zato v harmoniji; šele, ko se zbudi zavestno mišljenje, ki često nasprotuje podzavestnim tendencam, pride do disharmonije, do razcepa. Človek tu lastna dejanja »presoja« (vest), obvladati pa jih seveda ne more. Pri ženi je ta razcepljenost v splošnem mnogo manjša kot pri moškem; ona sledi podzavestnemu slično kakor otrok; zato sta si tudi oba v duševnosti jako blizu. Od otroka torej nikakor ne smemo zahtevati npravnega vrednotenja dejanj; tega on ni zmožen. Če hočemo na otroka delovati vzgojno, moramo opustiti pot razuma in vplivati nanj sugestivno, na njegovo podzavest. Najvažnejši način sugestivnega vpliva je z gled; vsaka predstava, kj jo sprejme otrokova narava z interesom, torej čustveno povdarjeno, je sugestivni ukaz. Nasilni vpliv na otroka potom razuma oškoduje tudi otrokove živce; otrok živi v nekakem stalnem somnambulnem, hipnotičnem stanju in ima naglo zbujanje iste posledice kot pri teh pojavih pri odraslih. Strpljivo moramo čakati, da se vsaka »sugestivna ideja« pri otroku sama izreagira; ko se je to zgodilo, je otrok dostopen spet novim sugestijam. Te lahko povzročimo kolikor-toliko poljubno. Če se n. pr. igra in ga ne moremo spraviti jest, se vsedimo in jejmo; nova hipnoza bo prejšnjo izpodrinila, če se je ta dovolj izreagirala. Kakor hipnotiziran odrasli, tudi otrok ne more ubogati lastnega razuma, oz. volje. Somnambalni (mesečni) izvaja najopasnejša dejanja z neverjetno sigurnostjo; ker je izločen razum, mu manjka pač zavest, da bi se lahko ponesrečilo. Isto je pri otroku; pripravljen je k vsemu, ne zadržujejo ga nobene ovire, je

stalno aktiven; to je moč in vrednost samozaupanja. Priznavanje uspeha, pa če je še tako majhen, je bržčas ona skrivnost jugovske vzgoje, ki je napravila ta narod tako podjeten in žilav. Govorimo otroku o nevarnostih in boleznih le, kolikor je to neobhodno potrebno. Težko napako zagrešimo z očitkom »Ti si hudoben«, ali »Ti si lažnivec«; otrok si bo to vsugeriral in se bo zaman napenjal, da bi se poboljšal. Lahko rečemo le: »Zdaj si pa poreden«, ali »Zdaj nisi govoril resnice«. Dobro bi bilo, če bi starši vsak večer z otrokom izpraševali vest, a ne z ozirom na »grehe«, temveč z ozirom na dobra dejanja. Ker je z gled glavni vzgojni faktor, mora vzgojitelj v prvi vrsti delovati z njim, preko tega pa skrbeti, da otrok ne pride pod vpliv z gleda slabe okolice.

K. Linke: *Lesestoffe und Lesunterricht*. (Schulreform 1925.) Da mora biti mladinski spis v mladinskem duhu, je postala kmalu splošna, nesporna zahteva. Berthold Otto pa je šel v tej zahtevi še dalje, do kraja: zahteval je, da bodi mladinski spis tudi v mladinski govorici! Pravi: »Če otroku vsiljujemo govorico odraslih, je to brezuspešno, ker je otroška duša različna od naše in zato tudi njegova govorica; on naših besed ne razume, vsaj točno ne. S tem vsiljevanjem pa lahko tudi mnogo škodujemo: otrok morda res sprejme predčasno govorico odraslih, a vedimo, da so to zanj prazni pojmi; tako otroka navadimo na frazerstvo; govori, ne da bi imel določene predstave pri tem; to se pravi otroka jezikovno pohabljeni. Z literaturo v mladinski govorici bo pomagano i mladini (njene duševne sile se ohranijo sveže in aktivne) i literaturi (otresla se bo okostenelih oblik in očistila fraz). Če hočemo kaj razločiti v besedah preprostega človeka, bomo navadno opazili, da o stvari pravzaprav nimamo jasnih pojmov; dokaz, kako frazersko je naše mišljenje in govorica, — Proti tej zahtevi je vstalo mnogo nasprotnikov. Večina njih sicer priznava umestnost otroške govorice v občevarju, ne pa v literaturi. Med temi je tudi znani hamburški pedagog Joh. Gläser.

Iz šolskega dela.

Willy Steiger: *Schlichte Feierstunden in der Schule.* (Neue Bahnen 1926.) Vobče niti ne mislimo na to, kakšno zarezo v otrokovem življenju pomenja prvi šolski dan. Od tega dne je navadno odvisno otrokovo razmerje do šole za vso šolsko dobo. Šolskim novincem lepo pripraviti njihov prvi šolski dan, bi moralo biti pravilo. Navajam poročilo znanega nemškega pedagoga v pobudo in posnetje.

Za dostojen sprejem novincev v prihodnjem šolskem letu se začnemo pripravljati že koncem prejšnjega šol. leta. Zgotavljamo iz papirja čake za moške abctrelce, avbe za deklice; nadalje škarniclje za bombone, slavnostna drevesa (tako-le: na močno latvo pribijemo nekaj stranskih latev, vse ovijemo s šarenim papirjem, navesimo polno zvezd). Stroške krijejo starši. — Šola nestrpno pričakuje malih tovarišev, cni pa nas. Pogosto me je kateri od njih ustavil na cesti, rekoč: »Gospod učitej, zdaj bom pa prav kmalu že prišel k vam v šolo«. Dan poprej je vse krasilo šolsko poslopje za sprejem, najbolj njihovo sobo. Po vratnih obojih se vije bršljan, nad vrati je naslikano veliko rdeče srce, in notri? Vse klopi okrašene s cveticami, na vsakem prostoru majhno darilce (švinčnik, peresnik, zvezek), spredaj čarobna drevesca s sladkim sadom: bomboni v svilenih škarnicljih; po stenah slike, ki so jih slikali sami učenci. Mali prihajajo, v spremstvu mater, s torbicami na hrbtu; zbirajo se v slavnostni dvorani, ki je tudi okrašena. Domači orkester napravi uvod; nato pa pripoveduje šol. vodja o dveh otrocih, o dečku, ki je bil večkrat nereden in nesnažen, in o deklici, ki je bila zelo, zelo pridna. Zdaj pa sledi »posvečenje«: vsak deček dobi svojo čako na glavo, vsaka deklica avbo, v znak, da so zdaj učenci. Nato stopi prednje starejša učenka in jim pripoveduje, kaj se v šoli vse dela. Sledi nekaj priprostih iger, kratke deklamacije, živo čitanje (to malim posebno imponira!), petje. Po končanem sporedu se formira obhod po šoli: mali spredaj, takoj za »muzikanti«, za njimi starši in ostala mla-

dina. Pripeljemo novince v njihovo bodočo šolsko sobo; vstopijo in — ostrme; ne vedo, kam bi najprej pogledali, tako je vse okrašeno. Končno se znajdejo. Poskusijo, kako se sedi v šolskih klopih; tam jih preseneti zanje pripravljena darilca. In še eno prijetno presenečenje: učitelj jih povabi, naj si vsak vzame en »sad« z »drevesa«. Vsak dobi enako, reven kakor bogat. Vodja da še nekaj navodil, orkester zasvira in — slavnost je končana. Malčki, s svojimi torbicami na rami, se napotijo s svojimi materami domov. S seboj pa nesejo lepe, morda neizbrisne spomine na njihov prvi šolski dan. Naj bi jim teh spominov nikdar ne zatemnjevalo poznejše šolsko življenje!

Fisec pravi tudi, da praznujejo, seveda v manjšem obsegu, tudi god posameznih učencev.

C. TO IN ONO.

Gustav Šilih:

Pedagoški tečaj v Ženevi.

(Od 1. do 15. avg. 1926.)

(Dalje.)

Tečaj je otvoril prof. dr. E. Claparède, ki je razpravljal o eksperimentalni psihologiji in njenem pomenu za vzgojo. Claparède ni samo velik znanstvenik nego je v njem dobršen del umetnika, ki ume suha znanstvena dejstva oživiti s prepričujočo besedo in vzbuditi napeto zanimanje. Ker je izvrsten govornik, ga je že samo poslušati prijetno. Z neko, rekel bi, skoro familijarno preprostostjo govori o najtežjih in najglobljih vprašanjih: o psihološkem merjenju, o preizkušnjah psihičnih funkcij, o testih, o psiholoških profilih, o raznih dobah otroškega razvoja, o inteligenci in o volji ter končno o odnošajih duševnih pojavov napram vzgoji. Na tem mestu mi je seveda nemogoče obnoviti vsa njegova duhovita izvajanja nego se moram omejiti le na najvažnejše. Claparède je zagovornik otroške igre, v njej vidi edino pravilno udejstvovanje otroka v smeri njegovega naravnega razvoja: iz tega vzroka zahteva, da imej ves pouk obliko igre. Dosedanja vzgoja se vse premalo briga za otrokove instinkte in impulze, čeprav so ogromne važnosti, ker kažejo pogosto edino pravo pot. Otroku je prirojen instinkt aktivnosti. Gibanje je otroku potreba, a aktivnost zbude le potrebe. Zato je treba potrebe zbuditi, kjer jih ni — zahteva, ki jo

zasledimo že pri Rousseauju. Z aktivnostjo take vrste je zvezano veselje — čustva ugodja, a od otroka praviloma ne smemo zahtevati nikakega dela, ki ga ne opravlja z veseljem, ker je za njegov razvoj brez haska. Pameten, psihološko šolan vzgojitelj bo umel pravilno izrabit otrokov igralni nagon in ga povesti na torišča, ki so koristna otrokovemu razvoju.

Ta Claparède-ova načela se izvajajo tudi v praksi, osobito v šoli za male, »Malson des Petits«, združeni z inštitutom J. J. Rousseau.

Claparède-ova predavanja so dopolnjevala oziroma pojasnjevala izvajanja obeh njegovih asistentov, Meili-ja in Antipove, ki sta razpravljala o psihološki preizkušnji otroka in o uporabi znanstvenih metod pri različnih psiholoških poskusih, važnih za vzgojo. Oba sta pokazala lepo vrsto eksperimentov v vzorno urejenem psihološkem laboratoriju, ki se nahaja na zavodu in je oskrbljen z vsemi aparati in instrumenti, potrebnimi za psihološko izsledovanje.

Dr. P. Bovet, vseuč. profesor in ravnatelj inštituta, je predaval o psihologiji in vzgoji v Združenih državah, ki jih je bil v tekočem letu prepotoval, da prouči šolstvo in vzgojo v Ameriki. Bovet je globok in temeljit opazovalec, obenem pa odličen pedagog, zato je bilo njegovo poročilo nad vse zanimivo. Pred vsem je ugotovil velikanski razvoj in obseg aplikativne psihologije, ki je ne uporabljajo samo v šolah nego zlasti v gospodarskem življenju. Kar se tiče šolstva, bi mogli povzeti iz njegovega poročila sledeče 4 točke:

1. Sistem enotne šole je uresničen domala povsod v Združenih državah. V splošnem slede tej smeri tudi privatne, celo konfesionalne šole. Ves osnovni pouk oskrbujejo ženske.

2. Vse šolsko delo temelji na praktičnem življenju.

3. Poklicno nasvetovanje se vrši v šolah samih.

4. Kontakt med znanstvenim izsledovanjem in živim življenjem je kar najtesnejši. Učenijskih kast v Združenih državah ni.

Izredno veliko, skoro malo naivno je zaupanje v vsemogočnost znanosti, ki se loteva vseh, tudi najtežjih problemov. Zlasti psihologija zavzema eno najodličnejših mest po treh svojih glavnih zastopnikih: Thordike-u, Dewey-u in Kilpatrick-u. Med pedagoškimi šolami je najznamenitejši »Teachers-College« v New-Yorku, čigar obseg je naravnost ogromen. V najvišji meri se goji tu psihologija, predvsem psihologija otroka. Za razna vzgojna področja

obstojajo posebni oddelki, kakor oddelek za vzgojo malih, šola za nadzornike, šola za poklicno nasvetovanje, šola za zaščito dece itd. Organizacija zavoda spominja v marsičem na inštitut J. J. Rousseau. Posebna vloga je odmerjena v Združ. državah industrijski psihologiji, ki raziskuje sposobnosti delavcev in njih utrudljivost ter išče pogojev, omogočujočih čim največjo izrabo delavskih sil brez škode za delavčevo zdravje. Najbolj znana »nova šola« (pravzaprav »poskusna šola«) je šola v Winetki (predmestje mesta Chicago), ki jo vodi Washburne. Svoječasno je zbudila mnogo zanimanja, toda njeni uspehi niso tako veliki, kakor se je splošno pričakovalo.

Na svoje poročilo je navezal Bovet predavanje o objektivnem študiju in merjenju značaja, zakaj tudi na tem torišču se Amerika udeležuje prav intenzivno, poslužujoč se pri raziskovanju tega težkega problema testov. Mi si ne moremo niti predstavljati, v kakšnem obsegu se uporabljajo testi v Ameriki; skoro ves pouk se vrši v obliki testov, celo pri sprejemu dijakov na univerzo odločajo testi, a pri poklicnem nasvetovanju igrajo najvažnejšo vlogo. Kar se tiče eksperimentalnega raziskovanja značaja, je Bovet naziranj, da nas dosedanja rezultati pač morejo voditi, da pa o kakih definitivnih uspehih še dolgo ni govora.

Končno je razpravljajal Bovet o otrokovih predsodkih, opozarjajoč spet na Ameriko, kjer se močno bavijo z raziskovanjem otroškega presojanja s pomočjo Kuhlmannovih testov. Znanl delavci na tem področju so Voelkert, Cady, May Hartshorne, Gesell in B. T. Balduin. Posebno pažnjo posvečajo laži. Starbekovi poizkusji so dognali, da obstoji tesna zveza med lažjo in domišljijo. Danes moremo razdeliti laž v dve skupini: prvo karakterizuje dejstvo, da uporabljajo otroci laž kot obrambno sredstvo ter se niti ne zavedajo laži, drugo skupino pa tvori zavestna laž, pri čemer igra največjo vlogo strah. Amerikanski psihologi se pri tem svojem delu v izdatni meri poslužujejo psihoanalize, ki je osvetlila marsikako nejasnost. Zlasti Adlerjeva šola (Dunaj) je ugotovila težnjo otrok po uveljavljanju lastne osebe in postavila kot vzgojno zahtevo: ljubezen do otrok, pomoč pri uveljavljanju.

(Konec prih.)

DROBNE PEDAGOŠKE NOVICE.

Komunistično gibanje mladine v Nemčiji. Komunisti streme za tem, da razširijo idejo komunizma tudi med šolsko mladino. V kolikor jim je to uspelo zlasti v Nemčiji, opisuje v N. B. 1926 ta po-

kret dr. Huber takole: Ideja komunističnega gibanja med šolsko mladino je vzkliła l. 1920. Do leta 1924. je bil uspeh ta, da je organizacija imela že 500 skupin s 40.000 učenci. Od ustanovitve sem so se vršili že trije kongresi voditeljev in dva kongresa otrok. Zanimiv je opis poteka otroškega kongresa v Gothi. Iz potez mladine je sijal fanatizem in revolucionarna bojevitost. Njihova obleka je bila zelo preprosta, a snažna, obličje pa suho in blede. Proklamirali so nadaljevanje šolskega boja, protestirali so proti državam, ki so zasedle Porurje in zaprle zastopnike iz teh pokrajin. Komunistem omanljajoče vpliva na onega, ki je okušan največjo bedo in pomanjkanje in umljivo je to tudi otrokom delavcev, kajti tudi ti so bili deležni stradanja v zelo obilni meri. Statistika dovolj jasno osvetljuje žalostne socialne razmere v nekaterih nemških mestih. Leta 1923. so našeli v Berlinu 80%, v Halle 82%, v Erfurtu 93%, v Linzu 79%, v Steyerju 67%, v Welsu 72% vseh otrok, ki so morali stradati. Posledice so bile te, da je bilo samo v Nemčiji 1 milijon 36 tisoč otrok tuberkuloznih. Ista žalostna slika se je pokazala tudi pri neki nenapovedani komisiji glede obleke. V Berlinu je bilo preiskanih 630 otrok, od katerih 305, to je 47% ni jmelo na sebi nobene košulje ali pa samo nekaj raztrganih cunj, 27% pa jih je bilo brez zadostnega obuvala in vse to se je godilo koncem decembra. Spričo takih okolištin je bilo lahko delo, komunistem širiti med mladino. Komunisti si od tega pokreta mnogo obetajo, ker bodo z vzgajanjem otrok naraščale vrste njihovih bojevnikov. Zato hočejo tudi šolo popolnoma preustroiti, da bodo mogle otrokom vcepiti duha proletarskega boja in volje do moči.

Moderna mladinska kaznilnica je vesela kolonija na elbskem otoku v bližini Hamburga; imenuje se Hahnöfersand. Tam živi zabredla mladina od 15.—18. leta. Kazenske dobe ne smatrajo kot povračilo ali kot strašilo, ki kaznjence le telesno oškoduje in jih napolni z gnevom na družbo, kar jih žene k novim zločinom; tu kaznjence vzgajajo. Kazen je pač v tem, da niso prosti; navajajo jih k strogemu redu, trdemu delu in strpljivosti. S tem dosežejo discipliniranje volje, samopremagovanje. Gojenci so deležni tudi pouka; smatrajo ga kot ugodnost. Kaznj. za prestopke: slaba ocena v delovni listi, prepoved petja, kopanja, prepoved udeležbe na raznih prireditvah, odtegnjenje knjig in pisalnega materiala, začasno izoliranje. Pogosto uredi prestopke z resnim razgovorom.

Komenskega knjižnica v Leipzigu izkazuje za l. 1924. sledeči promet: izposojenih knjig v mestu 5767 izvodov 1480

osebam; izposojenih izven mesta 14.482 izvodov 2726 osebam. — Tekom leta je knjižnica kupila 4433 del, 1340 pa jih je dobila podarjenih; zdej ima 266.836 del. Knjižnico oskrbuje 14 oseb, 4 od teh poklicno. Stroške nosi v $\frac{1}{3}$ država, v $\frac{2}{3}$ učiteljstvo.

Pričetek pouka za elementariste. Nek dunajski učitelj predlaga, da bi se preložil začetek pouka za 1. razred (v mestu) od 8. na 9. uro. Predlog utemeljuje z večjo potrebo majhnih otrok po spanju, pozimj; z ostrim mrazom zjutraj. Pouk bi se završil v tem slučaju ob 12., namesto ob 11. uri.

Učila. Založba Seemann, Leipzig, Sternwartenstrasse 42, si je nadela nalogo, da spravi v promet sistematično urejeno zbirko diapozitivov za šolo po čim nižjih cenah. Zbirka je razdeljena v serije, od katerih vsaka podaja vedno nek določen tema (n. pr. Orijent, zgodovina Nemčije, starogrška vera). K tem serijam izdaja razlage v obliki zvezkov (bibliotheca cosmografica), kratka sicer, a izčrpna.

FILOZOFSKI SLOVAR.

(Sestavlja dr. Fr. Derganc.)

(Dalje.)

Spoznavna kritika je našla bistvo spoznavanja v medsebojnem, prilagodnem soglasju dveh bitij, duha in stvari, ki se nahajata v istinitem, neposrednem ali posrednem stiku. Duh občuti spoznano soglasje v obliki razvidnosti (evidence). Razvidnost je predmetu občutek soglasja in nastopa v spremstvu čustvenega pričutka prepričanosti, izvestnosti. Duh ne dojema cele stvari naravnost, ampak le deloma v zaznavi in deloma v predočujoči obliki predstave ali utvare, in sicer neposredno z empirično razvidnostjo ali posredno z logično razvidnostjo potom logičnega sklepanja. V obeh primerih je empirična razvidnost zadnja instanca brez priziva, kajti tudi logična razvidnost je drugotno in posredno empirična, ker jo izvajamo iz zadnjih in najvišjih empiričnih evidenc. Duh se udeležuje soglasja z emocijo in intelektom.

Ker so zaradi različnosti obeh soglašajočih članov možne tudi različne oblike soglasja, razlikujemo tudi različne načine spoznavanja, temelječega sicer v različnih tipih prirojene spoznavne sposobnosti in različnih tipih kulturnega prilagoditja. Doslej smo iztaknili dva glavna načina spoznavanja, emocijski in intelektualni. Po metodi se je razcepil intelektualni način na mistični racionalizem in kritični empirizem. Vsi ti različni načini spoznavanja se niso pojavili v gotovi, dovršeni obliki, ampak so se v človeštvu polagoma razvijali po principih noturizma, kakor se isti razvoj še dandanes

ponavlja v vsakem individuju: psihogenetični zakon. Na poseben, heteronomen in veroven način spoznava naraščaj mladine in ljudska masa, mehanično prevzemajoč gotovo, izdelano spoznanje od verovnih, avtonomnih, avtoritativnih spoznavalcev (roditeljev in učiteljev, znanstvenikov in filozofov). Enotni smoter vseh različnih načinov spoznavanja je pravilno soglasje, ki smo ga odkrili v intelektualnem, predstavnem soglasju duha s stvarjo v neposredni, empirični razvidnosti. Samo pravilnemu soglasju pristaja ime resnice, samo po pravilnem soglasju spoznavamo resnico. Zato se imenuje pravilno soglasje tudi kriterij (merilo) resnice. Različnim oblikam soglasja odgovarjajo različni kriteriji. Soglasja se ravnaajo po različnosti spoznavnih tipov, ki vrednotijo in določujejo resnico po različnih kriterijih. Dolej poznamo sledeče: 1. intelektualni (racionalistični in empirični) kriterij; 2. emocionalni kriterij se deli po značaju emocije (egoistična ali altruistična, konemocionalna) na dve glavni skupini, a razpada po različnosti praučtkov na več vrst, n. pr. hedonistični kriterij (slast), evdajmonistični kriterij (srečnost), bijološki ali utilitaristični kriterij (pragmatizem); 3. verovni (pedagoško-psihagoški) kriterij sloni na verovnosti vzgojiteljev in učiteljev ter služi vzgoji in pouku mladine in ljudstva po metodah znanstvene resnice; 4. logični kriterij ugotavlja po logičnih zakonih logično (formalno) resnico, soglasje pojma z gotovim sistemom brez ozira na realno resničnost v sistemu danih pojmov; 5. kriterij moči, nasilja vsiljuje svoje trditve z dušnim ali telesnim nasiljem in jih vzdržuje z mehanično navado. Po načinu dušnega ali telesnega nasilja ločimo: a) sholastični kriterij, ki izvršuje dušno nasilje utvar, sugestivne razvidnosti in dijalektike; b) imperijalistični kriterij ali kriterij nadčloveka prepričuje z nadmočjo pesti in orožja (Nietzsche). Zaradi kompleksne dušnosti je mogoče, da se isti človek poslužuje več kriterijev in da si eklektično prikojri nekaj sintetičen kriterij. Kakor prevladuje pri pojedincu gotov, čeprav sintetičen kriterij, opažamo isto tudi v življenju ljudskih mas, narodov, tako da razlikujemo več nacionalnih kriterijev, n. pr. anglosaški pragmatistični kriterij, germanski imperijalistični kriterij, slovanski demokratični ali sintetični (intelektualno - konemocionalni) kriterij.

Ker spoznavamo istino samo v izkustvenem stiku in empirični razvidnosti in ker se vse ostalo, tudi drugotno ali logično spoznavanje, gradi na osnovi empiričnega soglasja duha z istinito, izkustveno dano stvarjo, moremo iz tega dejstva deduktivno, torej že apriori proglasiti empirično metodo

spoznavanja za edino pravilno. Iz individualne omejenosti in nepopolnosti, iz nedovršenosti dušnega razvoja v človeštvu sledi, da niti pojediniec niti nobena generacija ni sposobna, sama iz sebe dognati končno in definitivno soglasje, torej spoznati resnico. Soglasje (razvidnost) je nedovršena in razvojna količina, rastoča v sotrudnem spoznavnem delu vseh strokovnjakov in časov. Nobena še tako ženljajna in odlična oseba ni vsevedna in nezmotljiva. Za lastno dobo je odločilna in veljavna samo sintetična (sotrudna) razvidnost strokovne znanstvene organizacije, historično le sintetično-genetična razvidnost. Kriterij resnice je empirično socijalen in historičen (genetičen). Edino pravilni kriterij resnice je empirična, sintetično-genetična razvidnost (izkustvena, zaznavna, sotrudnorazvojna razvidnost).

Dejstvo individualno omejenega in nezvestnega spoznavanja odmerja prvič samozavest znanstvenika v zmyslu principijalne skromnosti in sotrudnosti ter ga priganja drugič k objavi lastnih izsledkov. Na eni strani se namreč vsak resen znanstvenik horistično (mejevestno) zaveđa, da iz lastnih moči ni v stanu dognati niti popolne niti delne resnice, da je vsaka njegova spoznava izvečine le delen in zmoten prispevek k splošni kulturni dediščini ali zakladnici. Na drugi strani ga pa z neodoljivo silo žene spoznavni nagon in notranja potreba, da pomiri svojo izvestnost, jo očisti zmot in približa resnici s tem, da predloži svoj prispevek sotrudni kritiki sposobnejših strokovnjakov. Iz tega sledi bistveni in odločilni pomen kritičnega posla, ki zahteva od kritičarja prekašajoče sposobnosti, izkušnosti in znanosti. Sicer imamo opraviti z nezrelim zabavljajem ali zavratnim pamfletistom. Sotrudna kritika ima glavno besedo, opravlja glavno delo pri izsledovanju resnice ter ugotavlja, overavlja definitivno resnico, kolikor jo smemo pričakovati po stopnji trenutnega razvoja. Sotrudna kritika je odgovorna za resnico, za katero ji daje zmotni prispevek skromnega pisatelja samo pobudo (spoznavnokritični koren socializma).

Nepravilnemu soglasju pravimo zmeta, ki ima v glavnem štiri izvore: 1. v neistinitem, nepravilnem predmetu utvare; 2. v nepravilni, sugestivni ali avtosugestivni razvidnosti; 3. v nepravilni, iz nepravilnega logičnega sklepanja nastali logični evidenci; 4. v nepravilnosti izraza.

O predstavnih predmetih razpravlja ontologija, o različnih načinih dojemanja in spoznavanja noštika, o načinu pravilnega izražanja gramatika. Z višjerednimi, abstraktnimi predmeti, s pojmi, ki nastajajo po ab-

strakcij iz predstavnih predmetov (predstav) in z miselno dejavnostjo ob njih se bavi posebna znanost, logika. Kakor se različni odnosi predstav obravnavajo v ontologiji, nošetikij in gramatikij, tako imajo tudi logični, abstraktni predmeti pojmov svojo posebno logično ontologijo, nošetiko in gramatiko.

Nasplošno je spoznavna kritika le metodika (metodologija) spoznavanja, to se pravi, znanost o različnih metodah (načinih) spoznavanja. Po primerjanju različnih metod ugotavlja spoznavnokritična metodika edino pravilno metodo spoznavanja v obliki sotrudnorazvojnega zaznavanja. Med različnimi metodami sta se izkazali pomembni za našo kulturno stopnjo zlasti dve metodi intelektualnega spoznavanja: racionalizem in empirizem. Njiju nasprotje je navidezno, umetno in izvira iz enostranske, analitične pozornosti. Sintetičnogenetična psihologija dokazuje oba za nujni, neločljivi razvojni fazi istega spoznavnega procesa. Samo v obratnem razmerju: zaznavni empirizem je podlaga, na kateri se snuje aposteriorni, predstavnj racionalizem, pravilneje intelektualizem, metoda empirično abstraktnega umovanja, metoda živih in empiričnih, gibljivih in aktivnih, rastočih in razvojnih pojmov. To sintetičnogenetično resnico je spoznal na stara leta že Platon, a prepozno, ker ni imel več časa, da bi do temeljev preobrazil svojo filozofijo. Platonova mladostno-moška znota je postala usodna za nadaljnji razvoj kulture, ker so reakcionarni, iz razvalin naprednega klasi-

cizma vzrasli sistemj na slepo prevzeli nepopravljenj platonizem.

Isti subjekt spoznava na isti način v zaznavanju in predstavljanju, v bedečnosti in spanju, isti subjekt dojema v obeh primerih z opazujočo intuicijo. Oba primera se razlikujeta samo po predmetu in stiku intuicije. Empirizem opazuje, motri svet realnih predmetov, svet stvari, empirizem spoznava v obliki sotrudnorazvojnega zaznavanja. Racionalizem se omejuje na opazovanje idealnih predmetov, opazuje svet spomina (engramov) in duha, svet predstav, racionalizem spoznava v obliki subjektivnega, individualnega predstavljanja z vsemi zmotami samoprevare in sugestivne razvidnosti. Na prvi pogled se vidi prednost empiričnega opazovanja, ki neposredno motri originalno stvar, kakršna biva v istini, s telesnimi čutili, jo tiplje, meri, tehta itd, z neomejeno možnostjo sotrudnorazvojne verifikacije, dočim gleda racionalistični opazovalec le v duhu brez čutil samo posredno, subjektivno sliko, reprodukcijo originalne zaznave, torej samo predstavo, nepristopno zunanji kontroli sotrudnorazvojnega opazovanja. Soglasje duha s stvarjo se vrši, pogloblja in napreduje v zaznavi, v neposrednem stiku posredujočih telesnih čutil z istinito stvarjo, tako da se nam prvotna resnica razvija iz njega kot razvidnost sotrudnorazvojne zaznave.

(Dalje prihodnjč.)

VSEBINA:

Razprave: Dr. Franjo Čibej: Otroška in mladinska psihologija pri Ivanu Cankarju. (Nadaljevanje.) — Eliza Kukovčeva: Nacionalna in državna vzgoja v osnovni šoli. (Konec.)

Iz šolskega dela: F. Kranjc: Delovni pouk. (Nadaljevanje.) — H. Š.: Iz popotne torbe. (Konec.)

Razgled: A. Slovstvo: Dr. Josip Jeraj: Državljska vzgoja. (P. Flerč.) — Pavel Holeček: Mladinska knjižnica, III. (—č.) — Revček Andrejček. — B. Časopisni vpogled: I. Znanstv.-pedag. članki. II. Iz šolskega dela. — C. To in ono: Gustav Šilih: Pedagoškij tečaj v Ženevi. (Konec.) — Drobne pedagoške novice. — Dr. Fr. Derganc: Filozofski slovar. (Nadaljevanje.)

POPOTNIK izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 50 Din, pol leta 25 Din, četrt leta 12-50 Din. Posamezni zvezki stanejo Din 5. — Rokopise je pošiljati na naslov: Pavel Flerč, Beograd, Ministarstvo Prosvete, odel. za osnovnu nastavu.

NAROČNINO IN REKLAMACIJE sprejema upravništvo listov UJU poverj. Ljubljana, Franciškanska ulica 6.

Glavni in odgovorni urednik: A. Skulj v Ljubljani. — Izdajatelj: Udruženje jugoslovenskega učiteljstva (UJU), odgovoren A. Skulj v Ljubljani. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani, zanjo odgovarja Francè Štrukelj v Ljubljani.